

A Sziget Fesztivál mint hely értelmezése

Pap Viktória

A doktori kutatás a Sziget Fesztivállal mint hellyel, a fesztiválózó környezettel való viszonyával foglalkozik. A kutatás fő célja a Sziget Fesztivál mint egy egy hétig létező szociokulturális környezet, megélt, átélt tér, vagyis mint speciális hely többrétű értelmezése és ábrázolása volt. A kutatómunka alulról épülő, vagyis nem szakirodalomból, elméletekből vagy megelőző kutatási eredményekből kiinduló, hanem terepkutatásból, közvetlen kutatói tapasztalatokból, meglátásokból eredő, vagyis problémaorientált. Az értekezés három egymást kiegészítő kutatási láb bemutatásából áll, melyek mindegyike egy-egy különböző mentális térképezési módszeren alapul, és amelyek kiegészülnek más kvalitatív és kvantitatív módszerekkel. A három mentális térképezési eljárás közül kettő a kutatás során kidolgozott módszer.

Habár az egyszerre antropológiai és szociológiai megközelítésű kutatás újszerű fesztiválkutatás, Sziget kutatás is egyben, a dolgozat elméleti beágyazottsága alapvetően térszociológiai jellegű. A kutatás témája a helyértelmezés, amely négy megközelítéssel, négy elméleti kutatási kérdés megválaszolása mentén történt. A kutatási eredmények bemutatását ezekre a térértelmezési megközelítésekre fűzi fel a dolgozat. Az értekezés fő kategóriája, a tér mint szociológiai téma elhanyagolt, elméleti téren és empirikus eredményeket tekintve is megkésett, főleg a hazai szociológiában, annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben erőteljes tér felé fordulás (térbeli fordulat, spatial turn) figyelhető meg a különböző tudományterületeken. Mindezek mellett pedig elmondható, hogy a térszociológia nem tekint ki kellőképpen más tudományterületek eredményei felé. Az értekezés elméleti hozzájárulási célja, hogy szintetizálja a különböző releváns tudományterületi eredményeket, és transzdiszciplináris megközelítésben mutasson rá a térszociológia jelentőségére, és így hangsúlyossá váljon a tér és a társadalom kölcsönkapcsolata. A dolgozat a téma transzdiszciplináris megközelítésén túl, a relacionális térszociológia számára fontos határ fogalmával, valamint főként a cselekvőhálózati és időföldrajzi érintettségű útvonalhálózatokkal tovább tematizálja a térértelmezési lehetőségeket. Az atmoszférakutatások, vagy még inkább a hely szellemének (genius loci, spirit of place) feltárására irányuló kutatások szintén nem gyakoriak, nem kellőképpen kiaknázottak. A kutatás céljai között kiemelt szerepe volt annak, hogy a dolgozat felhívja a figyelmet a hely szelleme kutatási lehetőségére, kutatásának hasznosságára, valamint rámutasson az élmény szerepére és jelentőségére a helyekkel kapcsolatosan mind az akadémiai jellegű társadalomtudományos, mind az alkalmazott jellegű üzleti, piaci kutatásokban való használhatóságára és fontosságára, ezzel összefüggésben pedig a mentális térképezés értelmezésének, alakíthatóságának, kombinálhatóságának lehetőségeire.

Az értekezésben bemutatott helyértelmezések rámutatnak, hogy egy adott helyen többféle térbeliség és egymást átfedő társadalmi terek létezhetnek. Számos empirikus eredménye sorolható fel a kutatásnak, amelyek nem csak az elméleti vonatkozású kérdések megválaszolását segítették, de gyakorlati hasznosíthatósággal is bírnak. Ezek az eredmények négy, a térszociológia számára releváns elméleti kérdés megválaszolásához vezetnek: (1.) Hogyan reprezentálódik társadalmi konstruktumként a Sziget Fesztivál határa? (2.) Hogyan konstituálódik a tér a Sziget Fesztiválon? (3.) Miben áll a hely szelleme a Sziget Fesztivál esetében? (4.) Milyen hálózati terek azonosíthatók a Sziget Fesztiválon az emlékezeti útvonalak alapján? Az eredmények összességében azt mutatják, hogy a tér és a társadalom kölcsönhatású kapcsolatban áll egymással, és a tér a társadalomkutatás számára is egyszerre relacionális és

abszolút, konstruált és apriori, társadalmi és nem társadalmi, az emberi hatáson kívül álló elemekkel is bíró kategória. Így az értekezés szembe megy azzal a nézettel, miszerint a társadalmi tér kizárólag a társadalom által konstituálódik, vagy legalábbis a társadalmi vizsgálatok számára a társadalom mint térkonstituáló erő vizsgálata elégséges a térszociológia számára. Szemben bizonyos szociológiai térelképzelésekkel, térszociológiai elméletekkel, a kutatás, és így az értekezés azt igazolja, hogy a társadalom nem szubzisztens, a hatókörén kívül álló dolgok befolyása nélküli erő. Így az eredmények végső soron azt üzenik, hogy a térszociológiai vizsgálatokban kutatási kérdéstől függően eltérő mértékben vagy perspektívában figyelembe kell venni a látszólag szociológiai témán kívül álló tényezőket is, amelyek más határtudományok, tudományágak eredményeire irányíthatják a térszociológiai szemléletű elemzéseket.